

ความเป็นเมืองในชุมชนรอบข้างมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Urbanization in the surrounding Roi Et Rajabhat University's communities

ชญาใจ หมั่นไธสง

Chanajai Muenthaisong

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

Program in Public Administration

คณะนิติรัฐศาสตร์

Faculty of Law and Politics

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Roi Et Rajabhat University

e-mail:chanajaime@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นเมืองในชุมชนรอบข้างมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับชุมชนรอบข้างมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ประกอบด้วย เจ้าของหอพักเอกชน (อดีตผู้นำชุมชน) เจ้าของหอพักเอกชน (ข้าราชการครูเกษียณ) เจ้าหน้าที่ระดับสูงฝ่ายแผนงานและนโยบาย เจ้าของร้านอาหารตามสั่ง นายกเทศบาลตำบลท่าม่วง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารระดับสูงมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด พระครูสัญญาบัตรวัดราษฎร์ชั้นเอก พนักงานดูแลความสะอาดของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด รักษาการนายกเทศบาลตำบล อดีตผู้นำชุมชน (ปราชญ์ชาวบ้าน) อดีตผู้อำนวยการปกครองส่วนท้องถิ่นเจ้าของตลาดสด จำนวน 12 คนระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2559-เดือนกุมภาพันธ์ 2560

จากการศึกษาพบว่า ความเป็นเมืองในชุมชนรอบข้างมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 4 รูปแบบ คือ 1) การปรับตัวเข้าสู่ภาวะสังคมสมัยใหม่และการเลื่อนฐานะทางสังคม เมื่อสถาบันอุดมศึกษาได้เข้ามาตั้งในพื้นที่ ส่งผลให้ 'ความเป็นเมือง' เข้ามาในชุมชน ทำให้บุตรหลานมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาได้มากขึ้น 2) การเป็นเครือข่ายระหว่างชุมชนและมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด เนื่องจากประชาชนในพื้นที่และกลุ่มผู้บริหารที่เป็นผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยเป็นคนที่มาจากพื้นที่เดียวกัน และมีความผูกพันในลักษณะเป็นเครือญาติ ทำให้เกิดความร่วมมือในลักษณะเครือข่าย โดยเฉพาะในเรื่องของการดูแลนักศึกษาและความร่วมมือระหว่างกัน 3) การเป็นชุมชนเข้มแข็งและการเป็นผู้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ชุมชนนี้ประกอบด้วยผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการรวมทั้งประชาชนในพื้นที่ บุคคลเหล่านี้คือผู้ที่สนับสนุนการก่อตั้งมหาวิทยาลัย สำหรับการเป็นผู้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ในอดีตชาวบ้านในชุมชนทั้งชายและหญิงต่างเข้าร่วมในกิจกรรมของวัดอย่างสม่ำเสมอ ผู้หญิงเข้าร่วมในการสวดสวดภักตัญญะและได้รับรางวัลจากการประกวด ปัจจุบัน กลุ่มย้ายถิ่นได้ทยอยกลับบ้านเกิด และได้โน้มน้าวให้นายจ้างเดิมของตนเองที่อยู่ในกรุงเทพมหานครหรือปริมณฑล เดินทางมาทำบุญในพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ในลักษณะของการทำบุญกินหรือผ้าป่าเพื่อหารายได้เข้าวัดที่ตนเองศรัทธา 4) การรับมือกับความเสี่ยงด้านรายได้ เมื่อต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนของจำนวนนักศึกษา การที่จำนวนนักศึกษาลดน้อยลงและเมื่อมหาวิทยาลัยปิดเทอม ทำให้รายได้ของชุมชนหายไป จึงเป็นเหตุผลที่ชาวบ้านต้องมีอาชีพด้านการเกษตรรองรับการดำรงชีพของตนเอง

คำสำคัญ: การปรับตัวของชุมชน, ผลกระทบความเป็นเมือง, การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

Abstract

The objective of this article is to study Urbanization in the surrounding Roi Et Rajabhat University's communities. This is qualitative research; data collection was conducted by in-depth interviews including, private dormitory owners (former community, leaders), private dormitory owners (retired civil servants), high-level officials from planning and policy department, the owner of the restaurant, president of Tha Muang Municipality local government organization, senior officer Roi Et Rajabhat University, Provost, cleanliness staff of Roi Et Rajabhat University, acting president of subdistrict municipality former community leader, former leader of local government organization (owner of market), with, 12 selected people, during November 2016 to February 2017.

The research found the adaptation of rural communities from the impact of urbanization: study of the community surrounding Roi Et Rajabhat University, Thailand, included 4 models 1) Adaptation to modernization and social mobility. When higher education institutions have set up in the area, it is starting the 'urbanization' into the community which allowed children to have more chance to access to education. 2) The network between communities and Roi Et Rajabhat University had occurred because the people in the area and the group of administrators who are the university's founder came from the same area and have relationship in the form of kinship which cause the cooperation in the network type, especially in term of the caring the students and the cooperation. 3) Strengthening community and stabilization of Buddhism. This community consists of formal and informal leaders, including people in this area. These people supported the establishment of the university. For stabilization of Buddhism, in the past, the villagers in the community, both men and women, regularly participated in temple activities. Women participate in prayers, and receive awards from the contest. Currently, the villagers who worked in

another cities returns to their hometown and convince their former employers in Bangkok to travel to make merit in the area where he lived in the manner of making merit, Kathin or ramie in order to earn money into the temple that they believed. 4) Coping with income risks when faced with the uncertainty of student numbers. The number of students decreases when the university is closed causing the lack of the income of the community. For this reason the villagers must have the career in agriculture to support their living.

Keywords: urbanization, adaptation of the impact of urbanization, strengthening community.

บทนำ

ไทยเป็นประเทศผู้รับความช่วยเหลือระหว่างประเทศมาตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2548 และพวงทอง รุ่งสวัสดิทรัพย์ ภาควิพันธุ์, 2549) แต่เมื่อเศรษฐกิจเติบโตขึ้นในทศวรรษที่ 1980 ประเทศไทยได้ออกจากกลุ่มประเทศผู้รับความช่วยเหลือระหว่างประเทศ (ชนาใจ หมั่นไธสง, 2558) ในช่วงเวลาที่รับความช่วยเหลือระหว่างประเทศ ยุคแรกได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐานเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจและการพัฒนาทางการศึกษา ซึ่งนับได้ว่าเป็นประเด็นเร่งด่วนที่รัฐบาลให้ความสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

การพัฒนาประเทศในขณะนั้น ได้ดำเนินการควบคู่กันในหลายประเด็นทั้งในด้านการริเริ่มจัดทำแผนพัฒนาประเทศขึ้นเป็นฉบับแรกในปี พ.ศ. 2504 (ค.ศ. 1961) และทศวรรษที่ 1960 เป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยได้จัดตั้งมหาวิทยาลัยในแต่ละภูมิภาคขึ้น เพราะการศึกษาจะช่วยผลักดันให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างเป็นระบบ เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นมหาวิทยาลัยที่ตั้งขึ้นในส่วนภูมิภาคเป็นแห่งแรกของประเทศไทย ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2507 (ค.ศ. 1964) และมหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นมหาวิทยาลัยเก่าแก่ที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2509 (ค.ศ. 1966) เป็นต้น ปัจจุบัน ประเทศไทยมีมหาวิทยาลัยกระจายตัวใน 60 จังหวัด รวม 122 แห่ง แบ่งเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ 16 แห่ง มหาวิทยาลัยของรัฐ 65 แห่ง และมหาวิทยาลัยเอกชนอีก 41 แห่ง (วิดิยา ปิตตังนาโพธิ์, (2555) สำหรับกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏนับเป็นกลุ่มมหาวิทยาลัยที่มีประวัติที่ยาวนาน โดยปี พ.ศ. 2503 (ค.ศ.1960) กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศยกฐานะ จากโรงเรียนฝึกหัดครู เป็น “วิทยาลัยครู”

ในปลายทศวรรษที่ 1980 สงครามเย็นได้ล่มสลาย สิ่งที่เกิดขึ้นคือกรอบความร่วมมือในรูปแบบของการบูรณาการในภูมิภาคได้เริ่มขึ้น อาจกล่าวได้ว่าความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับอิทธิพลจากภูมิภาคนิยมเช่นกัน ปรากฏการณ์นี้ทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนมีการบูรณาการในหลายๆ ด้านร่วมกัน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ (ประภัศร์ เทพชาตรี, 2555) สำหรับประเทศไทยเมื่อพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ประกาศใช้นโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนาม

การค้า” ในปี ค.ศ. 1986 ทำให้ไทย ได้เปิดประตูการค้าสู่กลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน อย่างเต็มที่ (Oldfield, 1998) อีกทั้ง กลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะกลุ่ม กัมพูชา สปป.ลาว เมียนมาร์ เวียดนาม (CLMV) ต่างมีนโยบายเพื่อเปิดรับการลงทุนระหว่าง ประเทศทำให้ไทยได้ขยายการค้าการลงทุนไปยังประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างมาก (สุรัชย์ ศิริไกร, 2548)

เมื่อนโยบายต่างประเทศของไทยได้มุ่งไปในทิศทางเพื่อขยายฐานการค้า การลงทุนระหว่างประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น ทำให้รัฐบาลไทยต้องการพัฒนาศักยภาพ มนุษย์เพื่อรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจที่จะติดตามมา ดังนั้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (ค.ศ. 1997-2001) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ประเทศโดยเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา การมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มศักยภาพ ของคนและเสริมสร้างเศรษฐกิจให้เติบโต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2008) ดังนั้นเพื่อเป็นการตอบสนองการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้ทั่วถึง โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในภูมิภาค จึงทำให้นายกรัฐมนตรีพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ และคณะรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้ลงมติเห็นชอบ โครงการจัดตั้งสถาบันราชภัฏ และสถาบันราชภัฏร้อยเอ็ดก็เป็นหนึ่งในห้าแห่งที่จัดตั้งขึ้น ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2540 (ค.ศ. 1997) (JDC International, 2540)

สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด (เดิมเรียกสถาบันราชภัฏร้อยเอ็ด) ได้ก่อตั้ง ในปี พ.ศ. 2540 (ค.ศ. 1997) ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เศรษฐกิจตกต่ำในเอเชียได้เริ่มขึ้น สำหรับ จังหวัดร้อยเอ็ดมีจำนวนนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเป็นจำนวนมาก และเพื่อเป็นการกระจายและขยายโอกาสทางการศึกษาไปยังท้องถิ่น เพื่อเตรียมการ แก้ปัญหาสถานที่เรียนในระดับอุดมศึกษาที่ไม่เพียงพอ ดังนั้น การขอจัดตั้งสถาบัน ราชภัฏเพิ่มขึ้นในภูมิภาคจึงเกิดขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นสถาบันการศึกษา การวิจัยเพื่อ พัฒนาท้องถิ่น และเพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปยังประชากร ผู้ด้อยโอกาส และสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลในเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และ คุณภาพชีวิต (สำนักงานสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ, 2538) และการที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดตั้งในพื้นที่ที่เป็นชนบท พื้นที่รอบโครงการจัดตั้งเป็นทุ่งนา และที่โล่งเป็นส่วนใหญ่ เกษตรกรทำนาปีละ 1-2 ครั้ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำฝนเป็น

สำคัญ ชุมชนที่อยู่รายรอบเป็นชุมชนเกาะแก้วและชุมชนท่าม่วง ซึ่งเป็นชุมชนขนาดเล็ก ทั้งนี้ชุมชนเกาะแก้ว เป็นชุมชนที่มีลักษณะการตั้งถิ่นฐานตามทอद्यาวบริเวณสองฝั่งทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2044 (ประมาณหลักกิโลเมตรที่ 26-27 ช่วงร้อยเอ็ด-โพนทอง) ประกอบด้วย 14 หมู่บ้าน 1,905 ครัวเรือน สำหรับชุมชนท่าม่วง มีการตั้งถิ่นฐานบริเวณริมฝั่งแม่น้ำชี จัดเป็นชุมชนดั้งเดิม ประกอบด้วย 11 หมู่บ้าน 844 ครัวเรือน ในระยะเริ่มแรกของการก่อตั้งโครงการจะพบว่า สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมยังไม่มีความสะดวกเท่าที่ควร (JDC International, 2540) และประชากรส่วนใหญ่ต้องพึ่งพาอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ดังนั้น ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่า ความเป็นเมืองในชุมชนรอบข้างมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด หลังการก่อตั้งมหาวิทยาลัยเป็นอย่างไร

แนวคิดและทฤษฎี

คำจำกัดความของ “ความเป็นเมือง” หมายถึง การที่มีผู้อพยพเข้ามาเป็นจำนวนมาก ประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ได้ส่งผลต่อการเติบโตที่รวดเร็วทำให้เกิดผลกระทบในทุกๆ ด้าน รวมทั้งพื้นที่ชานเมืองได้กลายมาเป็นพื้นที่ส่วนหนึ่ง ผลกระทบของความเป็นเมืองได้ส่งผลต่อพื้นที่โดยรอบทั้งพื้นที่กึ่งเมืองและพื้นที่ชานเมืองชนบท ทำให้เศรษฐกิจและสังคมชนบทและเมืองมีความคล้ายคลึงกันอย่างมาก (Thongyou, Sosamphanh, Phongsiri, Chamaratna, 2013)

ทั้งนี้ พัฒนาการแนวคิดด้านการกลายเป็นเมือง ประกอบด้วย **เมืองในมิติทางสังคม** ได้อธิบายถึงความเป็นเมืองว่า มีความแตกต่างระหว่างเมืองและชนบทคือ สังคมเมืองจะมีโครงสร้างที่ซับซ้อน แสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง มีความเป็นปัจเจกสูง หรือในชนบทจะความเป็นหนึ่งเดียวในด้านค่านิยมทำให้สังคมชนบทมีความเป็นเอกภาพสูง **เมืองในมิติทางเศรษฐกิจการเมือง** หมายถึง เมืองเป็นการรวมตัวทางพื้นที่ของการจัดการทางเศรษฐกิจของสังคมที่กว้างใหญ่ที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวเป็นภาพตัวแทนของระบบทุนนิยม **เมืองในมิติทางวัฒนธรรม** หมายถึง แหล่งของการส่งผ่านหรือกระจายวัฒนธรรมในรูปของรสนิยมใหม่ พฤติกรรมการบริโภค รวมทั้งวิถีชีวิตแบบใหม่อีกด้วย (Flanagan, 1993 และไพโรจน์ คงทวีศักดิ์, 2552)

David Harvey (2012) และกลุ่ม The Asian Cities Climate Change Resilience Network (2016) ได้สรุปถึงแนวคิดด้านการเป็นเมืองไว้ประการแรกว่า ความเป็นเมืองวิถีของโลกและของภูมิภาค หมายถึง การเกิดขึ้นของเมืองที่ประกอบสร้างบนรูปแบบของการค้า การแลกเปลี่ยนและการผลิต ทั้งนี้เชื่อมโยงไปถึงเส้นทางการค้าที่เกิดขึ้นในระดับโลกและระดับของภูมิภาค และความเป็นเมืองคือการเปลี่ยนรูปโครงสร้างและความสัมพันธ์ของสังคมและภูมิทัศน์ทางนิเวศวิทยา โดยให้ความสำคัญกับรูปแบบการใช้พื้นที่ในเขตเมืองและระดับของการกลายเป็นเมืองจะดูจากการขยายตัวของการทำงานเกษตรกับพื้นที่ที่ไม่ทำการเกษตร การเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากร สำหรับในระดับภูมิภาค การย้ายถิ่น ของประชาชนจากพื้นที่ในชนบทและการออกจากการผลิตในรูปแบบของเกษตรกรรมถือเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของการกลายเป็นเมืองประการสุดท้ายคือคุณลักษณะของความเป็นเมืองที่สำคัญคือการพึ่งพิงระบบของสาธารณูปโภคและเทคโนโลยี และจะต้องมีสถาบันเข้ามาจัดการในเรื่องนี้ โดยภายใต้ความเป็นเมืองจะเชื่อมโยงทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก ทั้งด้านทรัพยากร (โครงสร้างด้านสาธารณูปโภค ไฟฟ้า น้ำประปา ถนน ตลาดสด เป็นต้น)ทุน แรงงาน โครงสร้างโทรคมนาคม และข้อมูลข่าวสาร (The Asian Cities Climate Change Resilience Network (ACCCRN), 2016)

ในอดีตความเป็นเมืองอาจหมายถึงเพียงแค่การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในพื้นที่เดิม แต่ในปัจจุบันจำเป็นต้องคำนึงถึงมิติในเชิงคุณภาพมากขึ้น เช่น คุณภาพการบริการสาธารณสุข การจัดเก็บขยะ การเข้าถึงบริการทางอินเทอร์เน็ต และความแออัด เป็นต้น ทั้งนี้ ความเป็นเมืองคือการเปลี่ยนรูปการผลิต การบริโภค วิถีชีวิตและค่านิยม ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนวิถีชีวิตด้านการผลิตและการบริการ และความเชื่อ ค่านิยม และโครงสร้างทางสังคมว่าเป็นอย่างไร ซึ่งการเปลี่ยนรูปเป็นส่วนหนึ่งที่กระทำผ่านรูปทรงทางกายภาพของการสร้างสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ รวมถึงความสัมพันธ์ทางสังคมและเศรษฐกิจในขณะที่ 'คน' กำลังขับเคลื่อนไป เป็นการ 'ดึง' โดยเมืองศักยภาพในการเคลื่อนตัวแตกต่างไปตามพื้นที่ทางสังคม ความเป็นเมืองอาจมาจากความซับซ้อนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการของกฎ สถาบัน หรือเครือข่ายต่างๆ อาจกล่าวได้ว่า ความเป็นเมืองคือผลผลิตของระบบทุนนิยม หรือ อาจเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับปัจจัยการผลิตของนายทุน

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการศึกษาเฉพาะกรณี โดยการศึกษาความเป็นเมืองในชุมชนรอบข้างมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด โดยให้ความสำคัญกับสิ่งที่ถูกศึกษา ซึ่งมีลักษณะเฉพาะเจาะจง มีการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม สำหรับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ประกอบด้วย เจ้าของหอพักเอกชน (อดีตผู้นำชุมชน) จำนวน 1 คน เจ้าของหอพักเอกชน (ข้าราชการครูเกษียณ) จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่ระดับสูงฝ่ายแผนงานและนโยบาย จำนวน 1 คน เจ้าของร้านอาหารตามสั่ง จำนวน 1 คน นายกเทศบาลตำบลท่าม่วง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน ผู้บริหารระดับสูงมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดจำนวน 1 คน พระครูสัญญาบัตรวัดราชวรวิหารชั้นเอก จำนวน 1 รูป พนักงานดูแลความสะอาดของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด จำนวน 1 คน รักษากรนายกเทศบาลตำบล อดีตผู้นำชุมชน (ปราชญ์ชาวบ้าน) จำนวน 1 คน อดีตผู้นำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าของตลาดสด จำนวน 1 คน รวม 12 คน เก็บข้อมูลระหว่างเดือนธันวาคม 2559 - กุมภาพันธ์ 2560

ผลการศึกษา

บริบทพื้นที่การก่อตั้งมหาวิทยาลัย

สภาพทางกายภาพ

เดิม พื้นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด เรียกว่าทุ่งปะ ปาดงหัน-โคกสูง อยู่ในท้องที่ตำบลโนนชัยศรี อำเภอโพนทอง กับตำบลท่าม่วง ตำบลนาแซง อำเภอเสลภูมิ เนื้อที่ประมาณ 103,00 ตารางกิโลเมตร มีผู้ถือครอง 29 แห่ง รวมเนื้อที่ประมาณ 69,870 ตารางกิโลเมตร คงเหลือเนื้อที่ป่า 33,130 ตารางกิโลเมตร สำหรับพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มน้ำชี มีหนองน้ำใหญ่หลายแห่ง และมีลำห้วยมาก ดินเป็นดินร่วนปนทราย ราษฎรถือครองทำประโยชน์เกือบหมด ป่าเหลืออยู่เฉพาะเนินเขาและลูกเนินเป็นหย่อมๆ เป็นป่าดิบแล้ง แม้ว่าป่าเหล่านี้จะมีประชาชนเข้าครอบครองเป็นจำนวนมากก็ต้องรักษาไว้ เนื่องจากจังหวัดร้อยเอ็ดอยู่สูงกว่าจังหวัดอุบลราชธานี มีแม่น้ำชีเป็นที่รวมน้ำไหลไปรวมที่ลำนํ้ามูลและไหลลงสู่แม่น้ำโขง โดยผ่านจังหวัดอุบลราชธานี ถ้าไม่มีป่า

ในจังหวัดร้อยเอ็ดคอยปกป้องกระแสน้ำในฤดูฝนแล้ว น้ำในลำน้ำชีจะไหลเร็วและทำให้แม่น้ำมูลสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว จะไหลออกสู่มแม่น้ำโขงไม่ทัน จะทำให้เกิดอุทกภัยในจังหวัดใกล้เคียง เป็นต้น

“...เดิมทุ่งที่เป็นทุ่งรับน้ำ ทุ่งเลี้ยงสัตว์ในฤดูน้ำหลาก เวลาเกิดน้ำหลากน้ำท่วมชุมชนท่าม่วงที่อยู่ด้านล่างก็จะเอาสัตว์เลี้ยงมาเลี้ยงที่นี้เป็นทุ่งเลี้ยงสัตว์เพราะข้างล่างน้ำท่วม แล้วส่วนนี้ก็เป็นทุ่งรับน้ำแบบแก้มลิงที่จะกักเก็บน้ำที่หลากมาจากทางโพนทองลงสู่มแม่น้ำชี พื้นที่ป่าจะช่วยดึงน้ำชะลอน้ำไว้ให้ไหลช้าๆ พอพื้นที่ตรงนี้เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัย นี่ไม่มีผลกระทบเรื่องดินเพราะค่อนข้างสูง...” (นายกเทศบาลตำบลท่าม่วง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น, สัมภาษณ์ วันที่ 20 มิถุนายน 2560)

บริบทชุมชน

สภาพพื้นที่บริบทชุมชน โดยเฉพาะด้านหน้าที่ติดกับถนนใหญ่ ก่อนปี พ.ศ. 2540 ชาวบ้านส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมควบคู่ไปกับการประกอบอาชีพเสริมนอกฤดูกาล ในกรณีนี้เกษตรกรทำนา จะเป็นการทำนาเพื่อยังชีพ ไม่มีเพียงพอที่จะส่งขาย มีชีวิตแบบธรรมดา (สัมภาษณ์อดีตผู้อำนวยการปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าของตลาดสด, วันที่ 8 มกราคม 2560) ในขณะที่บางส่วนทำนาและทำการค้าขายเป็นอาชีพนอกฤดูกาล ภาพที่ปรากฏคือ ชาวบ้านรอบข้างมีรถยนต์ (ปิกอัพ) มีเงินซื้อที่ดิน (สัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด วันที่ 14 มกราคม 2560) อาจกล่าวได้ว่า ชุมชนรอบข้างมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดมีความพร้อมในด้านการเงินมากที่สุด เพราะก่อนหน้านี้จะได้พื้นที่ตำบลเกาะแก้วและตำบลท่าม่วงนี้ กลุ่มที่สรรหาที่ดิน ได้พยายามหาพื้นที่อีกแห่ง แต่ประสบปัญหาคือชุมชนแห่งนี้ไม่ประสงค์ให้โครงการจัดตั้งสถาบันราชภัฏร้อยเอ็ดมาตั้งในพื้นที่ เพราะไม่ต้องการเสียแหล่งทำกินทางธรรมชาติ โดยเฉพาะการหาของป่าเพื่อยังชีพ เช่น การหาของป่าและการเก็บเห็ด เป็นต้น ในช่วงปี พ.ศ. 2540 ปรากฏว่า ยังคงเป็นพื้นที่ที่ลักษณะป่าเสื่อมโทรม ถนนเข้าเป็นเพียงทางเดินตามธรรมชาติ รอยแคบๆ ดินอ่อน และ เป็นการเดินที่โคลนจะกระเด็นติดขาอยู่ตลอดเวลา การเดินทางเข้ามาต้องอาศัยการเหมารถขนส่งทางการเกษตร การเดินทางจากถนนใหญ่เพื่อที่จะเข้ามายังพื้นที่ เป็นไปอย่างลำบาก

พื้นที่รอบข้างมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ก่อนการก่อตั้งเป็นเพียงตำบลเล็กๆ ซึ่งประชากรในแต่ละตำบลไม่มาก แต่ในปัจจุบันพื้นที่รอบข้างมหาวิทยาลัยได้เข้าสู่สภาวะการกลายเป็นเมือง ความเจริญได้เริ่มปรากฏในพื้นที่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 แต่ก็ไม่ได้เติบโตอย่างรวดเร็ว แต่ชุมชนรอบข้างได้มีพัฒนาการความเจริญที่รวดเร็วในช่วงปี พ.ศ. 2553 ทั้งนี้เป็นการเติบโตที่สอดคล้องกับการเติบโตของมหาวิทยาลัย ทั้งจากการสนับสนุนด้านงบประมาณของภาครัฐ นโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลหรือกระแสของความต้องการเข้าศึกษาต่อในสาย ‘ครู’ อีกทั้งผู้บริหารระดับสูงในขณะนั้นได้มีนโยบายส่งเสริมด้านทุนการศึกษาให้นักศึกษาลายสอนไปศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกทั้งในประเทศและต่างประเทศ เมื่อสำเร็จการศึกษากลับมา อาจารย์เหล่านี้ได้กลายมาเป็นคณาจารย์ที่สำคัญของมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะด้านการผลิตบัณฑิตและด้านการวิจัย

วิถีชีวิตของชุมชนรอบข้างมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

อาชีพ

ก่อนปี พ.ศ. 2540 ชุมชนบริเวณนี้ทำการเกษตรเป็นจำนวนมาก มีการประกอบอาชีพเสริมนอกฤดูกาลที่สามารถสร้างความมั่งคั่งให้กับคนในพื้นที่มากที่สุดคืออาชีพขายสินค้าเงินผ่อน ส่วนใหญ่คนที่เข้ามาทำอาชีพนี้ สามารถสร้างความมั่งคั่งให้กับตนเองได้ ในปัจจุบันพบว่า ผู้ที่ครอบครองที่ดินและเป็นเจ้าของกิจการหอพักหรือเป็นเจ้าของตลาดสดในพื้นที่ตำบลเกาะแก้ว มักจะเป็นกลุ่มคนที่เคยประกอบอาชีพขายสินค้าเงินผ่อนมาก่อน อาชีพนี้เริ่มซบเซาเพราะน้ำมันขึ้นราคากัน (สัมภาษณ์เจ้าของหอพักเอกชน, วันที่ 14 มกราคม 2560) และส่วนใหญ่เลิกเพราะมีการขายของตัดราคา (สัมภาษณ์พระครูสัญญาบัตรวัดราชวรวิหารชั้นเอก, วันที่ 10 มกราคม 2560) ประชาชนบางส่วนที่อยู่รอบข้างมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ส่วนหนึ่งยังคงไปขายแรงงานนอกพื้นที่ และบางส่วนยังคงมีอาชีพทำนา (สัมภาษณ์พนักงานขายในร้านค้าของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2560) ในขณะที่บางคนยังทำอาชีพทำนาแต่เพียงอย่างเดียว แต่ชีวิตไม่ลำบาก เพราะสภาพความเป็นอยู่ในขณะนั้นป่าไม้อุดมสมบูรณ์ มีวิถีชีวิตที่พึ่งพิงธรรมชาติ เพื่อบ้านเป็นเหมือนเครื่องญาติ สามารถแบ่งปันอาหารการกิน

และแลกเปลี่ยนกันอยู่ตลอดเวลา (สัมภาษณ์พนักงานดูแลความสะอาดของมหาวิทยาลัย.
วันที่ 9 มกราคม 2560)

สังคมและประเพณีวัฒนธรรม

ชาวบ้านมีความผูกพันและให้ความสำคัญกับพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก
ในอดีต วัดยังคงเป็นศูนย์รวมของยาสมุนไพร และถือเป็นสถานที่ใกล้เคียงความขัดแย้ง
ในชุมชน (สัมภาษณ์พระครูสัญญาบัตรวัดราชวัตรชั้นเอก. วันที่ 10 มกราคม 2560)

เศรษฐกิจตกต่ำในเอเชีย พ.ศ. 2540 กับการกลับมาของคนในพื้นที่

การประกาศจัดตั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด (เดิมชื่อโครงการจัดตั้งสถาบัน
ราชภัฏร้อยเอ็ด) ได้เริ่มขึ้นในช่วงเวลาใกล้เคียงกับการเกิดเศรษฐกิจตกต่ำในเอเชีย
ปี พ.ศ. 2540 (เอกสารราชการฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการกำหนดเป้าหมายฯ, 2538)
ในขณะนั้นคนในพื้นที่บางส่วนได้เข้ามาทำงานในเมืองใหญ่ ทั้งในรูปแบบของการ
ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม การค้าขายริมทางหรือเป็นกรรมกรก่อสร้าง เป็นต้น
(สัมภาษณ์พนักงานดูแลความสะอาดของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, วันที่ 12
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560) สำหรับอาชีพนอกการเกษตร ชุมชนตำบลเกาะแก้ว จะเน้นไป
ในการประกอบอาชีพขายสินค้าเงินผ่อน ซึ่งมีการทำในลักษณะเครือข่าย (สัมภาษณ์
พระครูสัญญาบัตรวัดราชวัตรชั้นเอก. วันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2560) ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้
สามารถสะสมทุน และได้กลายมาเป็นผู้ประกอบการในพื้นที่หลังจากการก่อตั้ง
มหาวิทยาลัย เช่น การก่อตั้งหอพัก ร้านอาหาร ร้านขายโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น ทำให้
ชุมชนของความเป็นเมืองได้เริ่มขึ้นอย่างชัดเจนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 และมีความชัดเจน
ในปี พ.ศ. 2553 ทั้งจำนวนนักศึกษาที่มากขึ้น งบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลที่จัดสรร
ให้มหาวิทยาลัยก็เพิ่มมากขึ้น (สัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
วันที่ 14 มกราคม 2560)

เงื่อนไขที่ทำให้เกิดความเป็นเมืองของชุมชนรอบข้างมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด นโยบายต่างประเทศกับความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน

นโยบายต่างประเทศของไทยในยุคหลังสงครามเย็น ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและเพื่อรองรับการบูรณาการทางเศรษฐกิจในภูมิภาคและนำเข้าสู่การเป็นภูมิภาคนิยมอย่างเต็มรูปแบบ การจัดตั้งสถาบันการศึกษาหรือมหาวิทยาลัยในช่วงเวลานั้นเป็นไปเพื่อผลิตทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับการค้า การลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศอินโดจีน และจากการที่ไทยมีการเติบโตทางเศรษฐกิจทำให้รัฐบาลไทยมีความจำเป็นต้องเร่งสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง จากหลักการดังกล่าว กระบวนการให้องค์ความรู้ต่อประชาชน ให้ประชาชนมีการศึกษาที่สูงขึ้นซึ่งจะทำให้วิถีชีวิตดีขึ้น และนำมาซึ่งการใช้จ่ายใช้สอยตามสถานภาพทางสังคมที่สูงขึ้น ถือเป็นการกระตุ้น “ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ” GDP (Gross Domestic Product) ไปในตัว ดังนั้น สถาบันการศึกษาหรือมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ที่มีพื้นที่ใกล้ชิดกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอินโดจีนจึงถูกจัดตั้งในตั้งปี พ.ศ. 2547 (ค.ศ. 1994) ถึง 4 แห่ง หนึ่งในจำนวนนั้นคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ประชาชนและผู้นำชุมชนในพื้นที่

ประชาชนในพื้นที่และผู้นำชุมชน เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น และเป็นผู้ที่มีการศึกษาตามภาคบังคับที่รัฐบาลจัดการให้ในอดีต ประกอบกับเป็นผู้ที่เคยทำอาชีพขายสินค้าเงินผ่อนที่ต้องเรขายไปยังพื้นที่ต่างๆ ทำให้มีความมั่งคั่งกว่าชาวบ้านคนอื่น ๆ และเป็นผู้ที่เคยเห็นโลกกว้าง อีกทั้งเป็นกลุ่มคนที่เห็นความสำคัญของการปกป้องพื้นที่ที่จะใช้ในการก่อสร้างมหาวิทยาลัย รวมทั้งหน่วยงานในระดับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้ามาให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยอย่างใกล้ชิดทั้งในด้านกำลังคนและกำลังงบประมาณที่หน่วยงานตนเองสามารถจัดสรรให้ได้ เช่น ประสานให้คนในชุมชนเข้ามาเป็นอาสาสมัครเพื่อช่วยในการก่อสร้างอาคารเรียนชั่วคราว รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณในบางส่วนด้วยเช่นกัน (สัมภาษณ์อดีตผู้นำชุมชนปราชญ์ชาวบ้าน วันที่ 20 พฤศจิกายน 2559) สิ่งเหล่านี้ถือเป็นการช่วยสนับสนุน

โครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้โครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดประสบความสำเร็จ และหลังจากนั้นเมืองมหาวิทยาลัยย่อมเกิดขึ้นซึ่งจะมีการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ตามมา ทั้งนี้เป็นไปเพื่อรองรับประชากร ทั้งนักศึกษา บุคลากรและกลุ่มคนที่เข้ามาเพื่อประกอบอาชีพบริการต่างๆ เพื่อรองรับการเข้ามาของจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น

ผู้บริหาร บุคลากรและนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

กลุ่มของผู้บริหารและบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ที่เป็นกลุ่มผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยพบว่า บุคคลที่ร่วมในการก่อตั้ง ล้วนแล้วแต่เป็นคนในพื้นที่ มีญาติพี่น้องในพื้นที่และมีความผูกพันในพื้นที่อย่างสูง มีหน้าที่ในการประสานหาพื้นที่ที่เหมาะสมและเป็นไปตามเกณฑ์ที่รัฐบาลส่วนกลางกำหนด รวมทั้งการประสานประชาชนและหน่วยงานในพื้นที่เพื่อทำความเข้าใจในการก่อตั้งมหาวิทยาลัย

พื้นที่รอบข้างมหาวิทยาลัยในช่วง 10 ปีแรกของการก่อตั้ง ความเจริญก็ยังไม่ปรากฏขึ้นมากนัก แต่ในปี พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) เป็นต้นมา รัฐบาลได้ทำการสนับสนุนงบประมาณเป็นจำนวนมาก และเพิ่มอัตราค่าจ้าง ทำให้สามารถจ้างบุคลากรได้มากขึ้น มีงบประมาณที่จะส่งอาจารย์ไปศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก และสามารถเปิดรับนักศึกษาได้มากขึ้น เพราะในช่วงระยะเวลาดังกล่าว นโยบายจากรัฐบาลส่วนกลาง ประสงค์ที่จะผลิตนักศึกษาสายครูมากขึ้น ทำให้ผู้บริหารมหาวิทยาลัยต้องมีการเปิดรับอาจารย์และเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถรองรับนักศึกษาจำนวนมากที่จะเข้ามาสู่ระบบ (สัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. วันที่ 14 มกราคม 2560) ปรากฏการณ์เหล่านี้ได้ส่งผลให้พื้นที่รอบมหาวิทยาลัยมีการเติบโตเป็นอย่างมาก จากการให้สัมภาษณ์ของผู้นำชุมชนคนหนึ่งกล่าวว่า

“...การเติบโตของชุมชน ขึ้นอยู่กับจำนวนนักศึกษา...” (อดีตเจ้าหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 15 มกราคม 2560) หรือ “...ถ้าอยู่ในช่วงปิดเทอม ไม่มีนักศึกษา ก็ต้องปิดร้านอาหารแล้วก็กลับไปทำอาชีพเกษตร เมื่อเปิดเทอมจึงกลับมาค้าขายอีกครั้ง...” (สัมภาษณ์เจ้าของร้านอาหาร, วันที่ 15 มกราคม 2560)

การกระจายอำนาจขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

การกระจายอำนาจขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไทยได้ปรากฏในรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2540 (ค.ศ. 1997) และเริ่มปรากฏอย่างเป็นรูปธรรมใน พ.ศ. 2543 (ค.ศ. 2001) เป็นต้นมา ได้มอบหมายภาระงานและงบประมาณลงมาเพื่อให้ท้องถิ่นจัดการตนเอง (โกวิทย์ พวงงาม, 2550) มิติเหล่านี้ได้ส่งผลให้พื้นที่รอบข้างมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดเข้าสู่ “การกลายเป็นเมือง” เพราะสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานได้เข้ามาในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทร่วมกับมหาวิทยาลัยในการพัฒนาพื้นที่รอบข้าง ทั้งในวิชาการ ด้านสังคมและวัฒนธรรม (สัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัย. วันที่ 14 มกราคม 2560)

กลุ่มทุนภายในและกลุ่มทุนภายนอกพื้นที่

กลุ่มนี้เป็นกลุ่มคนที่เข้ามาสร้างความเจริญให้กับพื้นที่รอบข้างมหาวิทยาลัยร้อยเอ็ด ถ้าเป็นกิจการหอพักจะประกอบด้วยกลุ่มทุนจากภายในและภายนอก ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มครูเกษียณอายุราชการ (สัมภาษณ์เจ้าของหอพัก วันที่ 14 มกราคม 2560) และกลุ่มเกษตรกรที่สะสมทุนด้วยการทำงานนอกภาคการเกษตร เช่น การขายสินค้าเงินผ่อน เป็นต้น **กลุ่มทุนในพื้นที่** ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มของข้าราชการครูที่เกษียณอายุมีเงินสะสมและสามารถเข้าถึง “ทุน” ที่มาจากการกู้ยืมจากธนาคารได้ หรือสามารถดูแลบุตรหลาน จนบุตรหลานเติบโตและมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี หรือบุตรหลานสามารถเข้าสู่แวดวงทาง “ข้าราชการ” ได้เหมือนตนเอง กลุ่มทุนในพื้นที่บางส่วน เริ่มต้นจากอาชีพการเกษตร และทำอาชีพนอกการเกษตร คืออาชีพ “ขายของเงินผ่อน” เมื่อมีฐานะในระดับหนึ่ง เป็นกลุ่มคนที่สะสมที่ดินและมีประสบการณ์จากโลกภายนอกที่มากกว่าคนอื่น จึงเกิดการ “เลื่อนฐานะทางสังคม” โดยเข้าสู่การทำงานในชุมชนทั้งในส่วนการทำงานในหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือสารวัตรกำนัน เป็นต้น หรือเข้าสู่การทำงานในส่วนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อีกทั้งลูกหลานสามารถเข้าทำงานในมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด เป็นต้น ความเป็นเมืองที่เกิดขึ้นจากกลุ่มกลุ่มทุนในพื้นที่ ประกอบด้วย การลงทุนในด้านการก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น อาคาร

พาณิชย์ให้เช่า หอพัก ร้านประกอบกิจการต่างๆ ตลาดสด เป็นต้น สภาวะการลงทุนในพื้นที่รอบข้างมหาวิทยาลัย อาจมีการลงทุนไม่มาก ในระยะเริ่มต้นการก่อตั้ง โดยได้มีการลงทุนอย่างมากในช่วงปี พ.ศ. 2552-2555 จากนั้น การลงทุนโดยกลุ่มทุนเริ่มชะลอตัวลง โดยพบว่า “...ราชภัฏนักศึกษาเพิ่มขึ้น เอกชนสร้างหอพักขายที่ดินให้กลุ่มนายทุนมาสร้างหอพักชาวบ้านมีกำลังทรัพย์ก็จะสร้างหอพักของตนเอง มีการแข่งขันระหว่างกลุ่มทุนภายนอกกับธุรกิจตำบล กลุ่มทุนภายนอก เมื่อสร้างเสร็จให้เช่าในราคา 3,500 บาท ตำบลก็ลดราคาลงมาสู้ สู้ไม่ได้ก็ขายไป นักศึกษาเปลี่ยนหอพักไปเรื่อย...” (รักษาการนายกเทศบาลตำบลเกาะแก้ว. สัมภาษณ์. วันที่ 29 พฤศจิกายน 2560)

อย่างไรก็ดี พบว่า กลุ่มทุนบางคน เลือกที่จะลงทุนอย่างระมัดระวัง โดยอาจจัดสรรที่ดินบางส่วนของตนเอง ให้เปิดเป็นร้านอาหารตามสั่ง โดยยอมลาออกจากอาชีพขายประกันชีวิต และได้เก็บรักษาผืนดินบางส่วนที่อยู่ในบริเวณเดียวกันเอาไว้ ซึ่งเป็นที่ดินที่อยู่ในทำเลที่ดีและมีผู้มาติดต่อขอซื้ออย่างต่อเนื่อง โดยบุคคลท่านนี้ให้เหตุผลในการคงที่ดินไว้คือ ต้องการเก็บไว้ให้พี่น้องได้อยู่รวมกัน เป็นที่พำนักที่ใกล้ แหล่งทำมาหากิน (ผู้ประกอบการอาหารตามสั่ง. สัมภาษณ์. วันที่ 14 มกราคม 2560) ในขณะที่แนวคิดของชาวบ้านส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนไป และได้ผันตนเองขึ้นมาเป็นกลุ่มทุนเป็นจำนวนมาก “...การเปลี่ยนแปลงความคิดของชุมชนชาวบ้านเปลี่ยนจากชาวนามาทำธุรกิจ ผู้ประกอบการ ธุรกิจทำเอง ชุมชนทำเองเยอะ โรงเบียร์ ปาร์ตี้ เซาท์ทำทุนในพื้นที่ทำสถานบันเทิง ผลักดันร่วมกัน มีทุนนอก ทุนใน หอพักเป็นของคนข้างนอก (หอพักขนาดใหญ่) คนต่างถิ่นก็ต้องซื้อที่ คนในพื้นที่พอได้เงินก็เอาไปทำอย่างอื่น คนพื้นที่ลงทุนในหอพัก อาจสร้างแล้วร้าง เมื่อร้างก็ไปทำอย่างอื่น เพราะแค่ 5 ปีแรกก็ได้ทุนคืนแล้วตัวที่ดินมีมูลค่า เอาไว้ขายต่อทั้งหอพักให้ร้าง การไปทำอย่างอื่นก็เช่น ไปทำอาคารพาณิชย์ขาย เปิดร้านขายของ คนในพื้นที่ไม่มีต้นทุนต้องเดือดร้อน มีอาชีพอื่น หอพักส่วนใหญ่เป็นของข้าราชการครู หอพักอยู่ได้ ชั้นเดียว...” (ผู้บริหารระดับสูงมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. สัมภาษณ์. วันที่ 14 มกราคม 2560) **กลุ่มทุนนอกพื้นที่** ฐานแนวคิดดั้งเดิมของความต้องการในการสร้างบางพื้นที่ หรือต้องการพลิกผืนบางพื้นที่จากความรกร้าง ป่า ความไม่เจริญ ให้เข้าสู่ความเจริญ มักจะต้องมีการดึงบางกิจกรรม หรือ

ดังข้างล่างลงในพื้นที่เสมอ และแนวคิดเช่นนี้ต้องสอดคล้องประสานกันในระดับนโยบายของประเทศ ซึ่งมีกลุ่มผู้เล่นสำคัญคือ กลุ่มผลประโยชน์ในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น นับได้ว่ามีความหลากหลายของการทับซ้อนของกลุ่มผลประโยชน์ สถานการณ์เช่นนี้สามารถอธิบายได้จากการก่อตั้งมหาวิทยาลัยในแต่ละแห่งเช่นกัน ดังนั้น กลุ่มทุนที่มาจากนอกพื้นที่ ที่มีส่วนในการสร้างความเป็นเมืองจึงมีความหลากหลายเช่นกัน กลุ่มทุนนอกพื้นที่ ที่เข้ามาลงทุนในพื้นที่ ประกอบด้วย นักการเมืองที่เคยเล่นการเมืองในระดับชาติ ข้าราชการครูเกษียณที่เคยสอนนอกพื้นที่ กลุ่มทุนเอกชนต่างๆ โดยส่วนหนึ่งเข้ามาลงทุนในการสร้างหอพักที่หรูหรา และมีความสะดวกสบาย เป็นหอพักที่เหมือนอยู่ในตัวเมืองใหญ่ บางส่วนเข้ามาสร้างหอพักลักษณะสองชั้น สะอาด มีความปลอดภัย เจ้าของหอพักบางแห่งเป็นข้าราชการครูเกษียณซึ่งมีบุตรหลานเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีความยืดหยุ่นในการชำระค่าเช่าหอพัก ทำให้ผู้ประกอบการสบายใจที่จะให้บุตรหลานของตนเองเข้าพักในหอพักแห่งนั้น การมาลงทุนในพื้นที่ของกลุ่มทุนนอกพื้นที่ได้เกิดขึ้นอย่างมากในช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2553-2555 นับได้ว่าเป็นการจำลองมาจากเมืองใหญ่ ตั้งแต่การเกิดขึ้นของร้านขายยา ร้านทันตกรรม ร้านขายทองรูปพรรณ ร้านจำหน่ายเครื่องใช้ต่างๆ เป็นต้น “...หอพักคณะคุณครูจากที่ต่างๆ ผู้อำนวยการ มาซื้อที่ สร้างหอพัก มีคนนอกพื้นที่มาเปิดร้านประกอบการ เช่นเปิดร้านขายคอมพิวเตอร์ ขายของชำ...” (พระครูสัญญาบัตรวัดราษฎร์ชั้นเอก, สัมภาษณ์, วันที่ 10 มกราคม 2560)

ทั้งนี้ ในส่วนของสถาบันบันเทิง หลังจากที่มีรัฐบาลเริ่มเข้มงวดเรื่องสถานบันเทิงมากขึ้น ทำให้สถานที่หลายแห่งต้องมีการจัดระเบียบตนเอง ในเรื่องของเวลาการเปิด-ปิด หรือการจำหน่ายสุรา เป็นต้น และการสถานบันเทิง พบว่าเป็นการร่วมงานกันระหว่างกลุ่มทุนภายนอกและกลุ่มทุนในพื้นที่

กลุ่มผู้ย้ายถิ่น

เมื่อจำนวนนักศึกษาเพิ่มขึ้น เริ่มปรากฏว่ามีคนย้ายถิ่นที่มาจากสถานที่อื่นเข้ามาประกอบกิจการในพื้นที่มากขึ้น รวมทั้งคนในพื้นที่ ที่ทำการย้ายถิ่นไปในเมืองใหญ่ ช่วงเกิดเศรษฐกิจตกต่ำในปี พ.ศ. 2540 (ค.ศ. 1997) เมื่อพบว่า บ้านเกิดของตนเองมีความเจริญขึ้น จึงเริ่มทยอยกลับบ้านเกิด บางส่วนกลับมาทำงานใกล้บ้าน โดยมาเปิด

ร้านอาหาร หรือเป็นแม่บ้าน ทำหน้าที่เป็นหน่วยรักษาความปลอดภัยในมหาวิทยาลัย (สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ขายของในร้านสะดวกซื้อแห่งหนึ่ง. วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2560) การกลับมาของผู้คนเหล่านี้ ทำให้พื้นที่รอบข้างมีการเติบโตในด้านการจับจ่ายใช้สอย และเข้าสู่การทำงานภาคบริการในพื้นที่รอบข้างมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด และกลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่กลับเข้ามาในพื้นที่ได้กลายเป็นหน่วยทางสังคมที่สำคัญในการความเติบโตให้กับท้องถิ่น

แนวคิดของคนในพื้นที่

ในยุค 20 ปีที่ผ่านมา กลุ่มรุ่นปู่ ย่า ตา ยาย อาจเป็นกลุ่มผู้ที่สะสมที่ดินและได้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยสร้างมหาวิทยาลัย แต่ในปัจจุบันกลุ่มคนรุ่นลูก ได้มีการเปลี่ยนวิถีชีวิตเพื่อเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการกิจการต่างๆมากขึ้น

“...การเปลี่ยนแปลงความคิดของชุมชนชาวบ้านเปลี่ยนจากชาวนามาทำธุรกิจผู้ประกอบการ ธุรกิจทำเอง ชุมชนทำเองเยอะ โรงเปียร์ ปาร์ตี้ เซาท์ทำทุนในพื้นที่ทำสถานบันเทิง ผลักดันร่วมกัน มีทุนนอก ทุนในหอพักเป็นของคนข้างนอก (หอพักขนาดใหญ่) คนต่างถิ่นก็ต้องซื้อที่ดิน คนในพื้นที่พอได้เงินก็เอาไปทำอย่างอื่น คนพื้นที่ลงทุนในหอพัก อาจสร้างแล้วร้าง เมื่อร้างก็ไปทำอย่างอื่น เพราะแค่ 5 ปีแรกก็ได้ทุนคืนแล้ว... (สัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัย. วันที่ 14 มกราคม 2560)

ผลกระทบจากความเป็นเมืองของชุมชนรอบข้างมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

การก่อตั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ส่งผลอย่างมากต่อการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในพื้นที่ สามารถสรุปผลกระทบในแต่ละประเด็นได้ดังนี้

ด้านสังคม ประกอบด้วย

ด้านการศึกษา การที่มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดได้ก่อตั้งขึ้นในพื้นที่จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้าสู่การศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาสามารถยกระดับองค์ความรู้และเข้าสู่การเลื่อนฐานะทางสังคม โดยนำองค์ความรู้ที่ได้ไปพัฒนาตนเอง เพื่อเข้าสู่ตำแหน่งงานที่ดีขึ้น กลายเป็นบุคคลที่สามารถทำงานในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และทำงานเอกชนได้มากขึ้น “...ลูกหลานได้เรียนใกล้บ้าน

ประหยัดค่าใช้จ่าย...” (พนักงานดูแลความสะอาดของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. สัมภาษณ์. วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2560)

ด้านประชากร เมื่อมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดประสบความสำเร็จในการก่อตั้ง โดยนักศึกษารุ่นแรกได้เข้ามาศึกษาต่อในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2542 พบว่าจำนวนนักศึกษานี้ไม่มาก แต่เมื่อปี พ.ศ. 2552 จำนวนนักศึกษาได้เพิ่มมากขึ้น ทั้งจากแรงขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลที่ได้สนับสนุนด้านการขยายโอกาสทางการศึกษา สนับสนุนด้านงบประมาณ รวมทั้งการส่งเสริมให้บุคลากรสายผู้สอนเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกมากขึ้น เมื่อสำเร็จการศึกษากลับมาทำให้สามารถเปิดหลักสูตรได้มากขึ้น สิ่งเหล่านี้ส่งเสริมให้จำนวนประชากรของมหาวิทยาลัยเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มนักศึกษาทำให้เกิดการขยายตัวด้านพื้นที่พักอาศัย หอพัก ร้านค้าต่างๆ เป็นต้น อีกทั้งกลุ่มคนที่ประกอบอาชีพเพื่อรองรับการขยายตัวของนักศึกษา และบุตรหลานที่ย้ายถิ่นไปทำงานรับจ้างในเมืองใหญ่เริ่มกลับสู่ภูมิลำเนา รวมทั้งคนต่างถิ่นเข้ามาประกอบอาชีพในพื้นที่มากขึ้น ทำให้พื้นที่ต้องรองรับจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

วิถีชีวิตแบบสังคมเมือง กลุ่มชาวบ้านทั้งสองกลุ่มใหญ่คือกลุ่มชายที่ดินและกลุ่มที่ไม่ได้ขายที่ดินต่างมีมุมมองต่างกัน กลุ่มคนที่ขายที่ดินไม่ได้หรือไม่ประสงค์จะขายที่ดิน อธิบายว่า ตั้งแต่มหาวิทยาลัยราชภัฏมาตั้งในพื้นที่ ชาวบ้านที่เคยสนิทชิดเชื้อ มีความผูกพันในวิถีชาวบ้านเริ่มมีความห่างเหินมากขึ้น เมื่อก่อนไม่มีรั้ว อยู่กันแบบเครือญาติ เพราะฝ่ายขายที่ดินได้ ก็จะมีการปลูกสร้างบ้านเรือน สร้างรั้วสูง วิถีชีวิตที่เคยเอื้ออาทรต่อกัน มีการแลกเปลี่ยนข้าวของเครื่องใช้ ก็เริ่มหายไป ญาติพี่น้องมีความห่างเหิน และเริ่มมีการใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวันมากขึ้น (พนักงานดูแลความสะอาดมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. สัมภาษณ์. วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2560) แต่ในกลุ่มที่มีฐานะดีกลับไม่คิดว่าตนเองมีความแปลกแยกกับเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้อง (เจ้าของหอพักเอกชน อดีตผู้นำชุมชน. สัมภาษณ์. วันที่ 14 มกราคม 2560) พื้นที่รอบข้างมหาวิทยาลัยมีความเจริญมากขึ้น วิถีชีวิตของชาวบ้านรอบข้างมีความเป็นเมืองสูงขึ้น นับตั้งแต่สร้างบ้านรูปทรงสมัยใหม่ การซื้อรถยนต์ การบริโภคอาหารถุงหรืออาหารสำเร็จรูป การใช้ชีวิตคู่แบบอยู่ก่อนแต่งของกลุ่มวัยรุ่น เป็นต้น

“...ปฏิเสธไม่ได้ว่ามีผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ ปัญหาการลักขโมยต่างๆ แต่จับไม่ได้ เนื่องจากมีคนภายนอกเข้ามา ทำให้ดูแลไม่ทั่วถึง ทางด้านเชิงบวก คือ การคมนาคมมีความสะดวกขึ้น การจ้างงาน รายได้เพิ่มขึ้น การท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น การขยายตัวของชุมชน ร้านค้าต่างๆ ราชภัฏให้ประโยชน์กับชุมชนเป็นอย่างมาก...” (รักษาการนายกเทศบาลตำบล, สัมภาษณ์, วันที่ 29 พฤศจิกายน 2559) นอกเหนือจากชาวบ้านจะมีวิถีชีวิตแบบสังคมเมือง ในเรื่องของการจับจ่ายใช้สอย อาหารการกิน ยังพบว่ารูปแบบการใช้ชีวิตในหลายๆ เรื่องก็เปลี่ยนแปลงไป เช่น การออกกำลังกาย เริ่มมีการนำจักรยานมาปั่นรอบสระในมหาวิทยาลัย มีการวิ่งเพื่อสุขภาพรอบสระ เป็นต้น

วิถีชีวิตที่สะดวกสบาย ชุมชนรอบข้างมหาวิทยาลัย ได้สัมผัสกับความเจริญ ตั้งแต่ถนนได้รับการพัฒนาให้เป็นถนนคอนกรีตซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ไฟฟ้าส่องสว่างตามเส้นทางภายในหมู่บ้าน ประปาที่เข้ามาอย่างเป็นระบบ เป็นต้น อีกทั้งมีโรงพยาบาลในชุมชน และที่ทำการไปรษณีย์

“...สิ่งก่อสร้าง โครงสร้างพื้นฐาน เกี่ยวกับถนน ทำให้ชุมชน ถนนในชุมชน สะดวกสบาย ประปา ช่วงที่เป็นเทศบาลเกาะแก้ว สิ่งเหล่านี้เข้ามาเยอะ...” (สัมภาษณ์ เจ้าของหอพักเอกชน ชำราชการครูเกษียณ, วันที่ 26 พฤศจิกายน 2560) ตลาดสดในชุมชนมีการขยายตัวมากขึ้น การประกอบอาชีพของชาวบ้านมีความคล่องตัวขึ้น แต่ก็อาจไม่รับประกันความยั่งยืนได้ เพราะขึ้นอยู่กับจำนวนนักศึกษา

ความอยู่ดีมีสุขของชาวบ้าน เศรษฐกิจของชุมชนรอบข้างมหาวิทยาลัย ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับเปิดและปิดเทอมของนักศึกษาและจำนวนนักศึกษาในแต่ละปีมีจำนวนไม่แน่นอน ดังนั้น การที่ชาวบ้านรอบข้างได้ลงทุนในกิจการขนาดใหญ่ เช่น หอพัก ขนาดมาตรฐานที่ต้องใช้เงินจำนวนมาก อาจทำให้ต้องใช้เวลานานเพื่อให้ได้ทุนคืน แต่อย่างไรก็ดี พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ที่ลงทุนในกิจการหอพัก ต่างได้ทุนคืนในระยะเวลาเพียง 2-3 ปี และถ้านักศึกษาไม่นิยมเข้าพัก (เพราะนักศึกษาส่วนหนึ่งมีความคิดว่า ต้องการเข้าพักในหอพักที่ใหม่อยู่ตลอดเวลา ทำให้หอเก่าต้องทิ้งร้างไว้) เจ้าของหอพักก็จะปล่อยร้างไว้ เพื่อรอผู้ลงทุนรายใหม่มาซื้อเพื่อเปิดหอพักต่อหรือเพื่อทำการซื้อที่เพื่อทำเป็นกิจการอื่นๆ ต่อไป อย่างไรก็ตามพบว่า ชุมชนได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ชาวชนในพื้นที่สามารถเข้าถึงการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้สะดวกขึ้น ไม่ต้องเดิน

ทางไกล ค่าใช้จ่ายไม่แพง “...การศึกษาของเยาวชนในพื้นที่ เยาวชนมีที่เรียนใกล้บ้าน ประสบความสำเร็จ จบไปมีงานทำ มีอาชีพ...” (เจ้าของหอพักเอกชน ข้าราชการครู เกษียณ. สัมภาษณ์. วันที่ 26 พฤศจิกายน 2559)

ความผูกพันกับศาสนา ชุมชนรอบข้างมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด นับได้ว่าเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับศาสนาเป็นอย่างมาก และพบว่า ศาสนา ยังคงเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เช่น กิจกรรมระหว่างวัด ชุมชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ยังคงมีความร่วมมือกันอย่างต่อเนื่อง (สัมภาษณ์อดีตผู้อำนวยการปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าของตลาดสด. วันที่ 8 มกราคม 2560) และเป็นที่พึงพอใจ ซึ่งเห็นเด่นชัดมากในกลุ่มของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุบางคนเริ่มอยู่ในภาวะซึมเศร้า “...ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง เพราะไม่มีเวลาสังคมเปลี่ยน ผู้เฒ่าเป็นโรคซึมเศร้า ไม่ได้ค่อยไปหาผู้เฒ่า...” (พระครูสัญญาบัตร วัดราษฎร์ชั้นเอก. สัมภาษณ์. วันที่ 10 มกราคม 2560)

เมื่อก่อน อาจมีคนสูงอายุเข้าวัดเป็นจำนวนมาก แต่ในปัจจุบัน พบว่า บุตรหลานที่ไปทำงานต่างพื้นที่เริ่มทยอยกลับบ้านเกิด เพราะเป็นพื้นที่ที่มีโอกาสในการประกอบอาชีพมากขึ้น และกลายเป็นผู้ที่กำลังทรัพย์มากพอที่จะสนับสนุนกิจกรรมของวัด ประกอบกับสายสัมพันธ์เดิมที่มีกับนายจ้างที่ชอบทำบุญ ทำให้ในพื้นที่มีการทำบุญร่วมกันระหว่างคนนอกพื้นที่และในพื้นที่มากขึ้น

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ความร่วมมือระหว่างประชาชนและหน่วยงานสนับสนุนที่อยู่ในพื้นที่ ในบางครั้งขาดการพูดคุยระหว่างกัน จึงเกิดความไม่เข้าใจกันและกัน สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับการปกครองส่วนท้องถิ่น ในบางครั้งขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ส่วนตัวซึ่งเป็นความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของหอพักกับนักศึกษา ในอดีตจะมีความสัมพันธ์เหมือนลูกหลาน เมื่อนักศึกษาคนนั้นจบการศึกษาไปแล้วและได้เข้าเป็นเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดในยุคแรก ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนเป็นไปด้วยความเข้าใจซึ่งกันและกัน (สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ระดับสูงฝ่ายแผนงาน และนโยบาย. วันที่ 25 พฤศจิกายน 2559) ซึ่งในปัจจุบันเจ้าของหอพักเอกชนบางคนก็มีความเอื้ออาทรต่อนักศึกษาและมีความเข้าใจในภาระของผู้ปกครอง (เจ้าของหอพักเอกชน ข้าราชการครูเกษียณ. สัมภาษณ์. วันที่ 26 พฤศจิกายน 2559) ในขณะที่เจ้าของ

หอพักบางคนก็คิดว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของหอพักและนักศึกษาไม่เหมือนเดิม ไม่ได้ตั้งอยู่บนฐานคิดที่ว่าฝากลูกฝากหลาน เพราะนักศึกษาในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งก็ย้ายหอพักบ่อยมาก ไม่มีความผูกพันกับเจ้าของหอพักเหมือนในอดีต

ด้านสภาพแวดล้อมและปัญหาสังคม

สืบเนื่องจากจำนวนประชากรในพื้นที่มีมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น น้ำท่วมขัง ชยะ การจราจร ผู้ที่มาจากการสร้างถนน อาชญากรรม เป็นต้น สำหรับน้ำท่วมขัง เกิดจากการวางผังเมืองที่ไม่ดี ทั้งจากประเด็นของการขาดผู้เชี่ยวชาญด้านผังเมืองที่จะมาให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ในท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ประชาชนทั่วไป หรือขาดการให้ความรู้ด้านผังเมืองที่เป็นระบบ รวมทั้งการไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่คิดว่าพื้นที่แถบนี้อาจจะเติบโตเร็ว ทำให้เกิดการวางผังเมืองอย่างเป็นระบบ (เจ้าของตลาดสด อดีตผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. สัมภาษณ์. วันที่ 8 มกราคม 2560)

การเลื่อนฐานะทางสังคม

เดิมประชาชนส่วนใหญ่อาจเป็นชาวนา และทำอาชีพนอกการเกษตรควบคู่ไปด้วย เช่น การประกอบอาชีพขายสินค้าเงินผ่อนนอกฤดูทำนาทำให้สามารถมีเงินและได้ทำการสะสมที่ดินมาตั้งแต่รุ่นปู่ ย่า ตา ยาย พอมารุ่นลูก แม้ว่าจะทำการค้าขายระบบเงินผ่อน แต่ในปัจจุบัน ได้เลิกทำไปเป็นส่วนใหญ่ เพราะราคาน้ำมันแพงมากขึ้น ไม่ถึงจุดคุ้มทุน อีกอย่างหนึ่งอาจเป็นเพราะห้างสรรพสินค้ากระจายตัวไปยังพื้นที่ต่างๆ และราคาไม่แพง ทำให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงสินค้าต่างๆ ได้มากขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยการซื้อสินค้าเงินผ่อนอีกต่อไป สำหรับกลุ่มคนที่เคยเป็นชาวนาในรุ่นปู่ ย่า ตา ยาย เมื่อมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดมาก่อตั้ง ทำให้ประชาชนที่มีที่ดินรอบข้างมหาวิทยาลัย สามารถขายที่ดินและสร้างความมั่งคั่งให้กับตัวเองได้ จากนั้นอาจเกิดการเลื่อนชั้นทางสังคมจากชาวนา ขึ้นมาเป็นผู้ประกอบการ หรือเข้าสู่การเมืองในระดับท้องถิ่น ในขณะที่ชาวบ้านบางคนที่อยู่ไกลออกไปจากที่ตั้งของมหาวิทยาลัย

อาจผันตัวเข้ามาทำอาชีพบริการเพื่อรองรับสภาพความเป็นเมืองที่เกิดขึ้น เช่น เป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยให้กับมหาวิทยาลัย หรือทำอาชีพแม่บ้านให้กับมหาวิทยาลัย เป็นต้น

การปรับตัวของชุมชนรอบข้างมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดจากผลกระทบความเป็นเมืองช่วงหลังเศรษฐกิจตกต่ำ พ.ศ. 2540-2560

ทั้งนี้ การปรับตัวของชุมชน มีทั้งเป็นการปรับตัวต่อผลกระทบเชิงลบหรือการปรับตัวต่อโอกาสในเชิงบวก โดยมาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน โดยแบ่งได้ดังนี้

1. การปรับตัวเข้าสู่ภาวะสังคมสมัยใหม่และการเลื่อนฐานะทางสังคม

ชุมชนรอบข้างมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด มีการปรับตัวเข้าสู่ภาวะสังคมสมัยใหม่ได้เร็ว โดยพบว่า

ด้านการศึกษา ในอดีต คนรุ่นปู่ ย่า ตาย ยาย ของคนในพื้นที่ เป็นกลุ่มคนที่มีการศึกษา ทำให้มีวิสัยทัศน์หรือแนวคิดในการเปิดรับต่อภาวะสังคมสมัยใหม่ได้รวดเร็ว และทำให้มีความพร้อมที่จะผลักดันให้บุตรหลานของตนเองได้รับการศึกษาที่ดีขึ้น **ด้านอาชีพ** ในอดีตการขายของเงินผ่อนเป็นอาชีพนอกฤดูกาลเกษตรของคนส่วนใหญ่ ในชุมชนรอบข้างมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด อาชีพนี้ได้ทำให้ชาวบ้านในชุมชนที่ประกอบอาชีพขายของเงินผ่อนได้มีความเข้าใจและได้สัมผัสกับภาวะทันสมัยมาโดยตลอด ดังนั้น เมื่อมหาวิทยาลัยเข้ามาก่อตั้งในพื้นที่ จึงทำให้ชาวบ้านเกิดการยอมรับและชาวบ้านสามารถปรับตัวเข้าสู่ภาวะทันสมัยได้อย่างรวดเร็ว จึงเกิดการปรับตัวด้านอาชีพเพื่อให้บริการกับจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น เช่น การเปิดร้านอาหารตามสั่ง บั๊มน้ำมัน หรืออาชีพให้บริการต่างๆ เป็นต้น **ด้านการเลื่อนฐานะทางสังคม** หลังจากมีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดชาวบ้านในชุมชนมีฐานะดีขึ้นจากการขายที่ดิน และการเปลี่ยนจากอาชีพทำการเกษตรมาเป็นอาชีพให้บริการต่างๆ หรือเป็นผู้ประกอบการต่างๆ เพื่อรองรับนักศึกษาและบุคลากรจากมหาวิทยาลัย อีกทั้งบุตรหลานในพื้นที่ก็สามารถเข้าถึงการศึกษาในระดับอุดมศึกษาโดยไม่จำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายที่แพงเพราะเป็นมหาวิทยาลัยที่อยู่ในชุมชนของตนเอง อีกทั้งบางครอบครัว

ที่สะสมที่ดิน สามารถขายที่ดินรอบข้างมหาวิทยาลัยและได้สร้างหอพักขึ้น ทำให้สามารถส่งบุตรหลานไปศึกษาต่อต่างประเทศ โดยเริ่มไปศึกษาต่อในปี พ.ศ. 2552-2553 จนกระทั่งปัจจุบัน และพบว่าในชุมชนมีผู้ไปศึกษาต่อที่ประเทศออสเตรเลียจำนวน 6 คน

2. การเป็นเครือข่ายระหว่างชุมชนและมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ทั้งนี้ การเป็นเครือข่ายระหว่างชุมชนและมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด มีพื้นฐานจากการเป็นเครือญาติซึ่งถือว่าเป็นค่านิยมของคนในชนบท กล่าวคือ คนในพื้นที่และกลุ่มผู้บริหารที่เป็นผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัย ในสายความสัมพันธ์มีความเป็นเครือญาติกับคนในชุมชน รวมทั้งเป็นคนในจังหวัดร้อยเอ็ด อีกทั้งในจุดเริ่มต้นของการก่อตั้งมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นการก่อตั้งในพื้นที่ชนบทอย่างแท้จริง ในพื้นที่ของการก่อตั้งไม่มีหอพักเอกชนให้นักศึกษาอยู่อาศัย และในจุดเริ่มต้น มหาวิทยาลัยได้รับการจัดสรรงบประมาณที่จำกัด ทำให้ไม่มีงบประมาณเพียงพอในการก่อสร้างหอพักสำหรับนักศึกษา ทำให้นักศึกษาในรุ่นแรกต้องไปอาศัยอยู่กับชาวบ้านในลักษณะของโฮมสเตย์ โดยบางคนอาจช่วยทำงานบ้าน เลี้ยงลูกช่วยชาวบ้านและรับประทานอาหารเย็นร่วมกัน และพบว่า นักศึกษารุ่นแรกของมหาวิทยาลัยเมื่อสำเร็จการศึกษาได้เข้าทำงานในมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด และเป็นกลุ่มคนที่เข้าใจในบริบทชุมชนและกลายเป็นสะพานเชื่อมมิตรภาพระหว่างชุมชนและมหาวิทยาลัย ทำให้กิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างชุมชนและมหาวิทยาลัยเป็นไปอย่างสะดวก

3. การเป็นชุมชนเข้มแข็งและการเป็นผู้ทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา

การเป็นชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนขนาดเล็กแต่เป็นชุมชนที่เข้มแข็งและมีความสามัคคีเป็นอย่างมาก ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการและไม่ใช่ทางการ คือผู้ที่สนับสนุนการก่อตั้งมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะการโน้มน้าวให้ประชาชนเสียสละที่ดินของตนเองเพื่ออำนวยความสะดวกในการก่อสร้าง กลุ่มคนที่ยอมเสียสละที่ดินเพื่อตัดเป็นถนนเข้าพื้นที่ด้านในของโครงการในช่วงแรกๆ เป็นกลุ่มที่ทำงานในหน้าที่ของกำนันหรือสารวัตรกำนัน เป็นต้น **การเป็นผู้ทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา** เดิมชุมชนแห่งนี้เป็นสิ่งคมนับถือ ชีวิตผูกพันกับพระพุทธศาสนาอย่างมาก อีกทั้ง

พระสงฆ์ที่อยู่ในพื้นที่ บางรูปเป็นพระที่บวชจำพรรษามานาน เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ และเป็นผู้รอบรู้ สามารถเป็นที่พึ่งทางใจให้กับชาวบ้านได้เป็นอย่างดี ในอดีต ชาวบ้านในชุมชนทั้งชายและหญิงต่างเข้าร่วมในกิจกรรมของวัดอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะกลุ่มผู้หญิงได้เข้าร่วมในการสวดสวดมนต์และได้รับรางวัลจากการประกวดและเมื่อวัดมีกิจกรรมก็สามารถช่วยเหลืองานที่วัดได้อย่างยาวนาน **ปัจจุบัน** เมื่อมหาวิทยาลัยมาตั้งและมาพร้อมกับความเป็นเมือง หรือความเป็นเมืองมหาวิทยาลัย (University town) ชาวบ้านก็เริ่มปรับตัวเอง คนวัยทำงานที่อยู่ในชุมชน ก่อนหน้าเศรษฐกิจตกต่ำในเอเชียปี พ.ศ. 2540 (ค.ศ. 1997) ได้ไปทำงานในกรุงเทพมหานครหรือปริมณฑล เมื่อเศรษฐกิจตกต่ำได้กลับมายังบ้านเกิด ในปัจจุบัน พบว่าคนกลุ่มนี้เป็นกำลังสำคัญในการโน้มน้าวให้นายจ้างเดิมของตนเองที่อยู่ในกรุงเทพมหานครหรือปริมณฑล เดินทางมาทำบุญในพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ในลักษณะของการทำกุศลหรือผ้าป่าเพื่อหารายได้เข้าวัดที่ตนเองศรัทธา

4. การรับมือกับความเสี่ยงด้านรายได้ เมื่อต้องเผชิญกับไม่แน่นอนของจำนวนนักศึกษา

การปรับตัวของชาวบ้านในการรับมือกับความเสี่ยงด้านรายได้ เมื่อต้องเผชิญกับไม่แน่นอนของจำนวนนักศึกษา เป็นไปดังนี้ 1) ชาวบ้านที่มีพื้นฐานจากการเป็นเกษตรกร เมื่อมหาวิทยาลัยมาก่อตั้งอาจทำอาชีพประเภท เปิดร้านอาหารตามสั่ง ร้านซ่อมมอเตอร์ไซด์ ขายของในตลาดสด เป็นต้น เมื่อเข้าสู่ช่วงปิดเทอม ซึ่งในขณะนั้นมหาวิทยาลัยมีการปิดเทอมที่ยาวนานหลายเดือน ทำให้นักศึกษาซึ่งเป็นผู้สร้างรายได้ให้กับชาวบ้านได้หายไปจากพื้นที่ **ผลกระทบ**ที่เกิดขึ้นคือ ชาวบ้านเป็นจำนวนมากขาดรายได้ ทำให้ชาวบ้านต้องแสวงหาอาชีพเสริม ส่วนหนึ่งได้กลับไปทำอาชีพเกษตรกรรมเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว เมื่อมหาวิทยาลัยเปิดเทอมจึงจะเข้ามาประกอบอาชีพหลักอีกต่อไป 2) กลุ่มผู้ประกอบการหอพัก ซึ่งในปัจจุบันมีผู้ประกอบการหอพักเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก แต่ทว่าในแต่ละปีการศึกษา จำนวนนักศึกษาที่จะเข้ามาใหม่ลดลงหรือไม่ก็มีจำนวนนักศึกษาคงที่ ทำให้กิจการหอพักเอกชนได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามพบว่า กลุ่มที่สร้างหอพักในยุคแรกๆ ว่ากันว่าเพียงแค่เปิดให้บริการเพียง 2-3 ปีแรกก็ถึงจุดคุ้มทุน และเมื่อหอพักเก่าแก่เหล่านี้

ไม่มีคนมาพัก ผู้ประกอบการก็จะปล่อยให้ เป็นหอพักร้างหรือไม่ก็ประกาศขายต่อ ผู้ประกอบการหอพักส่วนใหญ่มักเป็นผู้มีฐานะซึ่งพบว่า กลุ่มคนเหล่านี้มักมีที่ดินปล่อยเช่าเพื่อให้ชาวบ้านได้มาเช่าทำนาและในบางครั้งบุคคลเหล่านี้ก็ทำนาเอง ซึ่งอาจเป็นวิถีของชาวอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยที่ยังยึดติดกับความคุ้นเคยส่วนตัว

ดังนั้น การปรับตัวของชาวบ้านรอบมหาวิทยาลัย มีการปรับตัวต่อผลกระทบในเชิงลบและปรับตัวต่อโอกาสในเชิงบวกเช่นกัน ทั้งนี้เป็นไปตามต้นทุนที่แต่ละคนมี

สรุปผลและอภิปราย

การปรับตัวของชุมชนรอบข้างมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดจากผลกระทบความเป็นเมือง มีการปรับตัวทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้สอดคล้องกับ แนวคิดความเป็นเมืองของ เบญจมาศ โชติทองและ กมลรัตน์ โพธิ์ (2558) ที่กล่าวไว้ว่า ความเป็นเมืองคือการกระจายตัวของจำนวนประชากรและกิจกรรมในบริเวณเดิมที่ทำให้เกิดความหนาแน่นเพิ่ม หรือการขยายตัวออกไปบริเวณโดยรอบที่กว้างมากขึ้น อีกทั้งหมายถึงการกระจายตัวของอิทธิพลทางสังคม และวัฒนธรรมเมืองไปสู่ชนบท และส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไป อาจกล่าวได้ว่า มีการปรับตัวที่เป็นไปจากแรงขับเคลื่อนของความเจริญและความมั่งคั่งที่มาพร้อมกับความเป็นเมืองมหาวิทยาลัย ซึ่งการปรับตัวของชุมชนก็มีทั้งด้านลบและด้านบวก โดยพบว่า การปรับตัวที่เกิดขึ้น ส่วนหนึ่งมาจากการปรับตัวภายใต้เงื่อนไขของระบบทุนนิยมที่เป็นแรงผลักดันให้ชาวบ้านต้องผันตัวหรือเลื่อนฐานะทางสังคมขึ้นมาเป็นผู้ประกอบการรายเล็กๆ ในชุมชน และพบว่า การปรับตัวในลักษณะนี้ชาวบ้านยังคงมีความผูกพันอยู่กับอาชีพเดิมของตนเอง คืออาชีพชาวนาเพราะคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเชื่อว่าการทำนาคือรากเหง้าของตนเองจำเป็นที่ต้องรักษาไว้ เพราะถือว่าเป็นที่ทำกินทั้งของตนและอาจเป็นต้นทุนในการสนับสนุน จุนเจือในหมู่เครือญาติ แต่เมื่อชาวบ้านมีการปรับตัวที่เป็นไปตามกรอบของทุนนิยม เช่น การนำที่ดินมาขายเพื่อเข้าสู่อการเป็นผู้ประกอบการรายเล็กในพื้นที่ หรือการเข้าสู่กิจกรรมทางการผลิตและการก่อสร้างระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ที่เป็นไปตามข้อเสนอของ อริสา

จันทร์บุญทาและ จิรัฐ เจนพิงพร (2018) ที่กล่าวว่า กิจกรรมทางการผลิตที่เกิดขึ้นจะดึงดูดประชากรเข้ามาทำงานและอาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวทำให้เกิดเมืองและอุปสงค์ต่อสินค้าขนาดใหญ่ เกิดการลงทุนในโครงสร้างสาธารณูปโภคแต่สืบเนื่องจากชุมชนแห่งนี้ เป็นชุมชนเล็ก มีภาวการณ์เป็นเครือข่ายสูง (แม้ว่าไม่ใช่คนในตระกูลกันจริงๆ เป็นเพียงแค่เพื่อนบ้าน แต่ก็พบว่าคนในชุมชนยังมีความสนิทสนมซึ่งกันและกันสูง) ทำให้ชุมชนแห่งนี้ยังคงรักษาประเพณี วัฒนธรรม และความผูกพันกับประเพณี วัฒนธรรมได้เป็นอย่างดีสูง โดยมีการปรับเปลี่ยนวิถีการไปบ้าง ดังนั้น การปรับตัวจึงประกอบด้วยการปรับตัวเข้าสู่ภาวะสังคมสมัยใหม่และการเลื่อนฐานะทางสังคม การเป็นเครือข่ายระหว่างชุมชนและมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด การเป็นชุมชนเข้มแข็งและการเป็นผู้ทะนุบำรุงพุทธศาสนา การรับมือกับความเสี่ยงด้านรายได้ เมื่อต้องเผชิญกับไม่แน่นอนของจำนวนนักศึกษา

การที่ชาวอีสานที่อาศัยในชนบทแม้ว่าจะสามารถสร้างความร่ำรวยหรือมีการศึกษาที่สูงขึ้น แต่ก็ยังพบว่า ประชาชนในพื้นที่ยังคงวิถีชีวิตของชาวนาไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีที่ดินเพื่อไถ่ทำนา ทั้งในลักษณะทำเองหรือมีการจ้างทำ ทั้งนี้ อาจสืบเนื่องจากความเป็นตัวตนของคนอีสานที่มีความติดแน่นยึดแน่นกับความเป็นตัวตนของ ‘คนอีสาน’ ที่ไม่ว่าจะไปทำอะไร ทำยสุดก็จะทำนา เพราะในบางครั้งการทำนาคือการพิสูจน์ตัวตนว่าตนเองเป็นคนขยัน โดยเฉพาะถ้าที่ดินหรือพื้นที่นาตรงนั้นเป็นพื้นที่นาที่เป็นมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษ การทำนาเป็นอาชีพที่ต้องการคงไว้เพราะเป็นความมั่นคงที่สามารถเลี้ยงตนเองและญาติพี่น้องได้

ความเป็นเมืองคือการกระจายตัวของจำนวนประชากรและกิจกรรมในบริเวณเดิมที่ทำให้เกิดความหนาแน่นเพิ่ม หรือการขยายตัวออกไปบริเวณเียบรอบที่กว้างมากขึ้น อีกทั้งหมายถึงการกระจายตัวของอิทธิพลทางสังคมและวัฒนธรรมเมืองไปสู่ชนบทและส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย รูปแบบการปรับตัวของชุมชนรอบข้างมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดจากผลกระทบของความเป็นเมือง (The pattern of the adjustment of the communities in the vicinity of Roi-Et Rajabhat University influenced by urbanization) ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณวิจัยประจำปี พ.ศ. 2560 จากมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ กลุ่มวิจัยความอยู่ดีมีสุขและการพัฒนาอย่างยั่งยืน Research Group on Wellbeing and Sustainable Development (WeSD) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการเขียนบทความ

เอกสารอ้างอิง

- กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2550. *ความรู้เรื่องประชากรและชุมชนเมือง*. เข้าเมื่อ 18 พฤษภาคม 2558 จาก <http://www.dpt.go.th/ITCitdb/txt/pop/urban4.htm>
- โกวิทย์ พวงงาม. (2550). *การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ปัญญาชน จำกัด.
- ชนาใจ หมั่นโธสง (2558). *ความร่วมมือทางวิชาการไทย-สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 2535-2554*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทักษ์ เฉลิมเตียรณ. (2548). *การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- เบญจมาศ โชติทองและ กมลรัตน์ โปธิ. (2558). *ถอดรหัสเมืองน่าอยู่*. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสิ่งแวดล้อมไทย.
- ประภัสสร เทพชาตรี. (2555). *ประชาคมอาเซียน*. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์เสมาธรรม.
- พวงทอง รุ่งสวัสดิทรัพย์ ภาวครพันธ์, (2549). *สงครามเวียดนาม สงครามกับความจริงของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

ไพโรจน์ คงทีศักดิ์. (2552). *เมืองคืออะไร ฤาเป็นคำถามที่ไร้สาระ*. วารสารสังคมศาสตร์ ปีที่ 21 ฉบับที่ 1/2552. สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2559.

จาก http://journal.soc.cmu.ac.th/issue_upload/78600%201446617057.pdf

สุรัชย์ ศิริโกร. (2548). *การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว*. กรุงเทพฯ: คบไฟ.

วิติยา ปิตตังนาโพธิ์. (2555). *โครงการผลกระทบจากการขยายตัวของเมืองมหาวิทยาลัยต่อการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชุมชนโดยรอบ กรณีศึกษามหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก*.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2008). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8*. สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2558 จาก <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=90>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2561 จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=5806

เอกสารราชการฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการกำหนดเป้าหมายฯ. กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2538
อริสา จันทรบุญทาและ จิรัฐ เจนพิงพร. (2018). *FAQ Issue 128 ความเป็นเมือง (Urbanization) และนโยบายเชิงนโยบายของไทย*. กรุงเทพมหานคร : ธนาคารแห่งประเทศไทย

JDC International. (2540.). *รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ การจัดทำผังแม่บททางกายภาพ โครงการจัดตั้งสถาบันราชภัฏร้อยเอ็ด ณ บริเวณทุ่งปะ อ.เสลภูมิ จ.ร้อยเอ็ด*. กรุงเทพฯ : Nond-Trungjai Architects, Planners Co., Ltd.

David Harvey. (2012). *Rebel cities : from the right to the city to the urban revolution*. Verso : New York.

Oldfield, D. (1998). *The restructuring of Thailand's foreign policy towards Laos, 1988-1991*. Retrieved August 15, 2015, from <http://commons.lib.niu.edu/handle/10843/10671>

- The Asian Cities Climate Change Resilience Network (ACCCRN),. (2016).
Urbanizing Thailand Implication for climate vulnerability assessments.
International Institute for environment and development (IIED).
- Thongyou, Sosamphanh, Phongsiri, Chamaratna, (2013). *Impacts of urbanization
on hinterlands and local response in the Mekong region: a case study
of Khon Kaen, Thailand and Vang Vieng, Lao PDR*. Khon Kaen, Center
for research on plurality in Mekong region, Faculty of Humanities and
Social Sciences, Khon Kaen University.
- WILLIAM G. FLANAGAN. (1993). *Contemporary Urban Sociology*. Cambridge:
Cambridge University Press

บุคลากรกรม

- เจ้าของหอพักเอกชนอดีตผู้นำชุมชน. [สัมภาษณ์]. ณ หอพักเอกชน. เมื่อ วันที่ 14
มกราคม 2560.
- เจ้าของหอพักเอกชนข้าราชการครูเกษียณ. [สัมภาษณ์]. วันที่ 26 พฤศจิกายน 2560
- เจ้าหน้าที่ระดับสูงฝ่ายแผนงานและนโยบาย. [สัมภาษณ์]. วันที่ 25 พฤศจิกายน 2559)
- เจ้าของร้านอาหารตามสั่ง. [สัมภาษณ์]. วันที่ 14 มกราคม 2560
- นายกเทศบาลตำบลท่าม่วง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น. [สัมภาษณ์]. ณ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏร้อยเอ็ด. เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2560
- ผู้บริหารระดับสูงมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. [สัมภาษณ์]. ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ร้อยเอ็ด. สัมภาษณ์. วันที่ 14 มกราคม 2560
- พระครูสัญญาบัตรวัดราชบุรีชั้นเอก. [สัมภาษณ์]. ณ วัดตาลวนาราม เมื่อวันที่ 10
มกราคม พ.ศ. 2560.
- พนักงานขายในร้านค้าของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. [สัมภาษณ์]. ณ ร้านขายของ
สะดวกซื้อภายในมหาวิทยาลัย. เมื่อ วันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560.
- พนักงานดูแลความสะอาดของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. [สัมภาษณ์]. ณ
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560.

รักษาการนายกเทศบาลตำบล. [สัมภาษณ์]. ณ เทศบาลตำบลเกาะแก้ว. เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559.

อดีตผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้สนับสนุนการก่อตั้งมหาวิทยาลัย. [สัมภาษณ์].

วันที่ 20 พฤศจิกายน 2559

อดีตผู้อำนวยการปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าของตลาดสด. [สัมภาษณ์]. วันที่ 8 มกราคม

2560